QISHLOQ XO'JALIGIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI

Sharofova Saida Alimurod qizi
Axborot texnologiyalari va menejment universiteti stajyor-o'qituvchisi
sharofova.saida@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va uning iqtisodiy samaradorligini oshirishda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda oilaviy tadbirkorlikning qishloq aholisi bandligini ta'minlash, daromadlarini oshirish, tomorqa va mavjud mehnat resurslaridan samarali foydalanish hamda hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, oilaviy tadbirkorlik subyektlarini imtiyozli kreditlash, subsidiyalar ajratish, qishloq xo'jaligi texnikasi va asbob-uskunalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, urug'lik va ko'chatlar bilan ta'minlash, issiqxona, chorvachilik, parrandachilik, baliqchilik va boshqa yo'nalishlarni moliyalashtirish kabi davlat ko'magining asosiy yo'nalishlari tadqiq etilgan. Maqolada davlat qo'llab-quvvatlash choralarining oilaviy xo'jaliklarning tadbirkorlik faolligi, ishlab chiqarish hajmi va daromadlarini oshirishga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan baholanib, mavjud muammolar hamda ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: oilaviy tadbirkorlik, qishloq xo'jaligi, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, imtiyozli kredit, subsidiya, tomorqa xo'jaligi, dehqon xo'jaligi, qishloq aholisi bandligi, oilaviy xo'jalik, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, qishloq xo'jaligi kooperatsiyasi, tadbirkorlik faoliyati, daromad, iqtisodiy samaradorlik, qishloq hududlarini rivojlantirish.

KIRISH

Bugungi kunda qishloq hududlarida aholi daromadlarini oshirish, bandlikni ta'minlash, mavjud mehnat va yer resurslaridan samarali foydalanish hamda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy faolligini kuchaytirish mamlakat iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali aholining tadbirkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarish, tomorqa va dehqon xo'jaliklari imkoniyatlaridan samarali foydalanish, qo'shimcha qiymat yaratish hamda mahalliy oziq-ovqat ishlab chiqarishini kengaytirish uchun muhim shart-sharoitlar yaratilmoqda.

O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlari izchil takomillashtirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 20-avgustdagi tadbirkorlar bilan V ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirishga qaratilgan Farmonida 2026–2027-yillarda tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun jami 270 trillion so'm yo'naltirish belgilangan bo'lib, shundan 30 trillion so'mi tadbirkorlik dasturlari doirasidagi moliyaviy resurslarga to'g'ri keladi. Mazkur yondashuv kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilishi ko'zda tutilgan. Qishloq xo'jaligida davlat ko'magining moliyaviy mexanizmlarini takomillashtirish ham ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismidir. 2025-yil 22-noyabrda agrar sohani davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan yangi yondashuvlar belgilandi. Jumladan, agrar sohadagi subsidiyalarni boshqarish, ularni ajratish jarayonlarini soddalashtirish va raqamlashtirishga alohida e'tibor qaratildi. 2026-yil uchun 1,3 trillion so'mlik subsidiyalarni

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

talabgorlarning bevosita ishtirokisiz proaktiv tarzda ajratish mexanizmining joriy etilishi davlat ko'magining manzilliligi va tezkorligini oshirishga qaratilgan muhim qadam sifatida namoyon bo'lmoqda.Shuningdek, 2026-yil 9-iyundagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-108-son Farmoni bilan sanoat usulidagi intensiv mevali bog'larni barpo etish va eskirgan bog'larni yangilashni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari belgilandi. Mazkur hujjatda aholining tomorqa yerlari va dehqon xo'jaliklari yer maydonlaridagi mevali bog'larni yangilash bilan bog'liq mexanizmlarning nazarda tutilishi qishloq joylarda oilaviy xo'jaliklarning ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish nuqtayi nazaridan muhim ahamiyatga ega. Mazkur yo'nalish 2026-yil 11-sentabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-193-son "Barqaror ish o'rinlarini yaratish va kichik biznesni jadal rivojlantirish orqali aholi daromadlarini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni bilan yanada rivojlantirildi. Farmonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va yoshlar tadbirkorligi dasturlarining imtiyozli kredit resurslarini boshqarish vakolatlarini tuman va shahar shtablariga o'tkazish, shuningdek, ijtimoiy reyestrga kiritilgan oilalarni kooperatsiyaga jalb qiluvchi tadbirkorlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari belgilangan. Bu esa davlat ko'magini hududlarning real ehtiyojlari va oilalarning iqtisodiy imkoniyatlariga yaqinlashtirishga qaratilgan yangi institutsional yondashuvni anglatadi.Shu nuqtayi nazardan, qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni faqat kredit yoki subsidiya olish imkoniyati sifatida emas, balki bandlik, daromad, ishlab chiqarish, kooperatsiya, qayta ishlash va bozorga chiqish mexanizmlarini o'zida mujassamlashtirgan kompleks iqtisodiy faoliyat sifatida tadqiq etish muhimdir. Oilaviy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishi davlat moliyaviy ko'magining mavjudligi bilan bir qatorda, uning manzilliligi, imtiyozli moliyalashtirishning qulayligi, ishlab chiqarish infratuzilmasining rivojlanganligi, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, mahsulotni qayta ishlash va sotish kanallarining shakllanganligi bilan ham bevosita bog'liq. Shundan kelib chiqib, mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning amaldagi yo'nalishlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, mavjud mexanizmlarning iqtisodiy ahamiyatini aniqlash hamda ularni yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida imtiyozli kreditlash, subsidiyalash, kooperatsiya, tomorqa va dehqon xo'jaliklarini rivojlantirish, qishloq aholisini band qilish hamda davlat ko'magini raqamlashtirish kabi yo'nalishlarning oilaviy tadbirkorlik samaradorligiga ta'siri o'rganiladi.

Qishloq joylarda yashovchi oilaviy tadbirkorlar uchun murakkab hujjatbozlik, turli idoralarga murojaat qilish va uzoq vaqt kutish qo'shimcha tranzaksiya xarajatlarini keltirib chiqarishi mumkin.

Qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish O'zbekiston sharoitida aholi daromadlarini ko'paytirish, qishloq joylarda bandlikni ta'minlash, ichki oziq-ovqat bozorini barqarorlashtirish va mavjud yer hamda mehnat resurslaridan samarali foydalanishning muhim omillaridan biridir. Oilaviy tadbirkorlikning o'ziga xos jihati shundaki, bunda ishlab chiqarish faoliyatining asosiy ishtirokchilari oila a'zolari bo'lib, mavjud tomorqa, mehnat, moddiy va moliyaviy resurslar yagona xo'jalik manfaatlari asosida birlashtiriladi. Shu sababli qishloq xo'jaligidagi oilaviy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash faqat moliyaviy yordam ko'rsatish bilan cheklanmasdan, ishlab chiqarish, moliyalashtirish, infratuzilma, kooperatsiya, bozor va maslahat xizmatlarini qamrab oluvchi kompleks tizim sifatida shakllantirilishi lozim. Mazkur yo'nalishning iqtisodiy ahamiyatini rasmiy statistika ma'lumotlari ham yaqqol ko'rsatadi. O'zbekiston Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil yanvar–sentabr oylarida mamlakatda yetishtirilgan qishloq xo'jaligi mahsulotlarining 69,1 foizi dehqon va tomorqa xo'jaliklari, 25,5 foizi fermer xo'jaliklari hamda 5,4 foizi qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar hissasiga to'g'ri kelgan. Bu ko'rsatkich qishloq xo'jaligida

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

kichik xo'jaliklar va oilaviy ishlab chiqarishning salmog'i yuqori ekanligini ko'rsatadi. Mazkur ma'lumotdan kelib chiqib, qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy samarasi nafaqat alohida oilaning daromadini oshirish, balki mamlakat qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining umumiy hajmiga ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega ekanligini ta'kidlash mumkin. Ayniqsa, tomorqa va dehqon xo'jaliklarida meva-sabzavotchilik, chorvachilik, parrandachilik, issiqxona xo'jaligi, asalarichilik, baliqchilik hamda qayta ishlash kabi yo'nalishlarni rivojlantirish oilaviy mehnat resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil yanvar–sentabr oylarida mamlakatda 8 406,9 ming tonna donli ekinlar, 3 056,5 ming tonna kartoshka, 9 850,8 ming tonna sabzavot, 2 133,7 ming tonna poliz ekinlari, 2 558,6 ming tonna meva va rezavorlar hamda 1 468,5 ming tonna uzum yetishtirilgan. Mazkur ko'rsatkichlarning shakllanishida dehqon va tomorqa xo'jaliklarining yuqori ulushi oilaviy ishlab chiqarishning agrar sektordagi o'rnini yanada kuchaytiradi.

Shu nuqtayi nazardan, davlat tomonidan oilaviy tadbirkorlikka ko'rsatilayotgan ko'makning asosiy yo'nalishlarini moliyaviy, institutsional, infratuzilmaviy, texnologik va bozor mexanizmlari sifatida guruhlash mumkin.

Imtiyozli kreditlash orqali moliyaviy qo'llab-quvvatlash Qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishda moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyati muhim ahamiyatga ega. Oilaviy xo'jaliklarning ko'pchiligida zamonaviy texnika, issiqxona, chorvachilik kompleksi, sug'orish uskunalari yoki qayta ishlash vositalarini o'z mablag'i hisobidan xarid qilish imkoniyati cheklangan. Shu sababli imtiyozli kreditlash davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning asosiy mexanizmlaridan biri hisoblanadi. 2026-yil 11-sentabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-193-son Farmoni ushbu yo'nalishda yangi mexanizmlarni belgiladi. Unga ko'ra, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va yoshlar tadbirkorligi dasturlarining imtiyozli kredit resurslarini boshqarish vakolati tuman va shahar shtablariga o'tkazilmoqda. Bu mexanizm moliyaviy ko'makni hududlarning real ehtiyojlari bilan bog'lashga qaratilgan. Farmonda Ijtimoiy reyestrga kiritilgan oilalarni kooperatsiyaga jalb qilgan lider tadbirkorlarga har bir jalb qilingan oila uchun 50 mln so'm hisobida, jami 5 mlrd so'mgacha garov ta'minotisiz kredit ajratish imkoniyati ham belgilangan. Bunday mexanizm oilalarni faqat kredit oluvchi subyekt sifatida emas, balki ishlab chiqarish kooperatsiyasining faol ishtirokchisiga aylantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, Farmonda 2026-yilda Ijtimoiy reyestrning "davlat ta'minotidagi oila" toifasiga kiritilgan oilalar a'zolariga oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida qo'shimcha 100 mlrd so'm foizsiz kredit ajratilishi belgilangan. 2027-yilda esa ushbu maqsad uchun 300 mlrd so'm ajratilishi ko'zda tutilgan. Bu mexanizmning ilmiy-iqtisodiy jihatdan muhim tomoni shundaki, moliyaviy resurslar ijtimoiy ehtiyojmand oilalarning tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilinishi orqali ularning doimiy daromad manbasini shakllantirishga yo'naltirilmoqda. Subsidiyalar va davlat kompensatsiyalaridan foydalanish Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarish xarajatlarining yuqoriligi, suv va energiya resurslariga bo'lgan ehtiyoj, texnologik yangilanish xarajatlari oilaviy xo'jaliklarning moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli subsidiyalash mexanizmi ishlab chiqaruvchilarning xarajatlarini qisman qoplash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. 2025-yil 21-noyabrdagi PF-224-son "Agrar sohani davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon bilan agrar sohani moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini raqamlashtirish, davlat ko'magining samaradorligini oshirish va qo'llab-quvvatlash choralarini unifikatsiya qilish vazifalari belgilangan. Farmonda moliyaviy qo'llab-quvvatlash jarayonida mehnat va vaqt sarfini qisqartirish hamda ajratiladigan mablag'lar samaradorligini oshirish maqsad qilingan.2025-

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

yil dekabr oyida Prezident huzurida agrar sohani moliyalashtirish masalalari muhokama qilinganida, qishloq xo'jaligida 52 turdagi subsidiya mavjudligi qayd etilgan. Yangi tizimda subsidiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish, "Agroportal" orqali amalga oshirish va inson omilini kamaytirish nazarda tutilgan. 2026-yil uchun 1,3 trillion so'mlik subsidiyalarni talabgorlarning bevosita ishtirokisiz proaktiv tarzda ajratish rejalashtirilgani ham ma'lum qilingan.

Mazkur yondashuv oilaviy tadbirkorlik uchun ham muhim bo'lib, davlat ko'magini olish jarayonidagi ma'muriy xarajatlar va vaqt sarfini kamaytirish imkonini beradi.

Kooperatsiya asosida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish Oilaviy xo'jaliklarning asosiy muammolaridan biri — ishlab chiqarish hajmining kichikligi sababli bozorda mustaqil ravishda yirik xaridorlar bilan ishlash imkoniyatining cheklanganligidir. Shu sababli oilaviy xo'jaliklarni kooperatsiya asosida birlashtirish ularning iqtisodiy samaradorligini oshirishning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Kooperatsiya orqali alohida oilalarning kichik ishlab chiqarish quvvatlari birlashtiriladi, xomashyo xaridi, texnika va uskunalardan foydalanish, mahsulotni saqlash, qayta ishlash, qadoqlash va sotish jarayonlarida miqyos samarasi yuzaga keladi. Natijada mahsulot tannarxini pasaytirish va bozor talablariga mos hajmda mahsulot yetkazib berish imkoniyati oshadi. PF-193-son Farmonida Ijtimoiy reyestrga kiritilgan oilalarni kooperatsiyaga jalb qiluvchi lider tadbirkorlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmining joriy etilishi aynan ushbu yo'nalishga davlat siyosati darajasida e'tibor kuchayganini ko'rsatadi.Shuning uchun qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning kelgusi bosqichida "alohida xo'jalik — alohida ishlab chiqarish" modelidan "oilaviy xo'jalik — kooperatsiya — qayta ishlash — bozor" zanjiriga bosqichma-bosqich o'tish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim sharti bo'lishi mumkin. Raqamlashtirish va davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning samaradorligi faqat ajratilgan mablag' miqdori bilan emas, balki ushbu mablag'ni olish jarayonining qulayligi, shaffofligi va tezkorligi bilan ham belgilanadi. PF-224-son Farmonida agrar sohani davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini raqamlashtirish alohida vazifa sifatida belgilangan. Shu asosda subsidiya ajratish jarayonlarini "Agroportal" orqali amalga oshirish, tegishli davlat axborot tizimlarini integratsiya qilish va ayrim jarayonlarni proaktiv shaklga o'tkazish ko'zda tutilgan.

Bunday raqamli mexanizm oilaviy tadbirkorlik subyektlarining davlat ko'magidan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishi, inson omilini kamaytirishi va mablag'larning maqsadli yo'naltirilishini yaxshilashi mumkin.

Kredit foizlarini kompensatsiya qilish Oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishida kreditning mavjudligi bilan bir qatorda uning qiymati ham muhimdir. Kredit foizlarining yuqoriligi kichik ishlab chiqaruvchilar uchun moliyaviy yukni oshiradi. Shu sababli kredit foizlarining bir qismini davlat tomonidan kompensatsiya qilish mexanizmi tadbirkorlik loyihalarining moliyaviy barqarorligini oshirish vositas sifatida xizmat qiladi. PF-193-son Farmoniga muvofiq, 2026-yil 1-oktabrdan o'zini o'zi band qilgan shaxslar hamda kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlariga tuman va shahar shtablari qarorlari asosida tijorat banklari kreditlari bo'yicha foiz xarajatlarining bir qismini kompensatsiya qilish mexanizmi joriy qilinishi belgilangan. Bunda mahalliy sharoit, loyihaning samaradorligi va hududning ustuvor yo'nalishlari hisobga olinadi.Mazkur yondashuv qishloq hududlaridagi kichik oilaviy loyihalarni moliyalashtirishda hududiy xususiyatlarni hisobga olish imkonini beradi. Masalan, bir hududda issiqxona va sabzavotchilik iqtisodiy jihatdan samarali bo'lsa, boshqa hududda chorvachilik, bog'dorchilik, asalarichilik yoki qayta ishlash loyihalari ustuvor bo'lishi mumkin. Ishlab chiqarishdan tayyor mahsulotgacha bo'lgan qiymat zanjirini shakllantirish Oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

samaradorligini oshirishda faqat mahsulot yetishtirish hajmini ko‘paytirish yetarli emas. Mahsulotni saqlash, saralash, qayta ishlash, qadoqlash va sotish tizimini rivojlantirish orqali qo‘shilgan qiymatni oshirish zarur. Masalan, oilaviy xo‘jalik tomonidan yetishtirilgan meva yoki sabzavotni xom holda sotish bilan uni quritish, konservalash, qadoqlash yoki boshqa tayyor mahsulotga aylantirib sotish o‘rtasida iqtisodiy qiymat jihatidan sezilarli farq mavjud. Shu sababli davlat tomonidan beriladigan kredit va subsidiyalarni faqat ishlab chiqarish bosqichiga emas, balki “yetishtirish — saqlash — qayta ishlash — qadoqlash — logistika — sotish” zanjiriga yo‘naltirish maqsadga muvofiq. 2025-yil yakunlari bo‘yicha agrar sohada moliyalashtirish mexanizmlari muhokamasida ham qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish bilan bir qatorda texnika, suv tejovchi texnologiyalar va boshqa ishlab chiqarish xarajatlarini moliyalashtirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. 2025-yilda paxtachilik va g‘allachilikni moliyalashtirish, qishloq xo‘jaligi texnikalari va suv tejovchi texnologiyalarni joriy etishga jami 29 trillion so‘m yo‘naltirilgani qayd etilgan.Davlat ko‘magining samaradorligini oshirish masalalari Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, qishloq xo‘jaligida oilaviy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari kengayib borayotgan bo‘lsa-da, ularning yakuniy iqtisodiy samarasi ajratilgan mablag‘ning o‘zidan ko‘ra, uning qanday loyihaga va qanday shartlarda yo‘naltirilishiga bog‘liq. Birinchidan, kredit va subsidiyalarni ajratishda hududning tabiiy-iqtisodiy sharoitlari hisobga olinishi zarur. Ikkinchidan, moliyaviy ko‘mak bilan bir qatorda tadbirkorlarga agrotexnik bilim, marketing, buxgalteriya, biznes-rejalashtirish va mahsulotni sotish bo‘yicha maslahat xizmatlarini ko‘rsatish muhim. Uchinchidan, oilaviy xo‘jaliklarni kooperatsiyaga jalb qilish orqali ularning kichik ishlab chiqarish hajmini bozor talablariga moslashtirish lozim. Rasmiy statistik ma’lumotlarda dehqon va tomorqa xo‘jaliklarida yetishtirilayotgan mahsulot hajmi yuqori ekanligi ko‘rinadi. Milliy statistika qo‘mitasining ma’lumotlar bazasida 2026-yil II choragida dehqon va tomorqa xo‘jaliklarida yetishtirilgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari hajmi amaldagi narxlarda 166 105,7 mlrd so‘mni tashkil etgani qayd etilgan. Bu esa mazkur xo‘jaliklarning agrar iqtisodiyotdagi real salohiyatini yanada kengroq iqtisodiy muomalaga jalb qilish zarurligini ko‘rsatadi. Umuman olganda, qishloq xo‘jaligida oilaviy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimi imtiyozli kreditlash, foiz xarajatlarini kompensatsiya qilish, subsidiyalash, kooperatsiyani rivojlantirish, raqamlashtirish, ishlab chiqarish infratuzilmasini yaxshilash va bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish kabi o‘zaro bog‘liq yo‘nalishlardan tarkib topmoqda. Mazkur mexanizmlarning bir-birini to‘ldirishi oilaviy tadbirkorlikni faqat qisqa muddatli daromad manbai emas, balki qishloq hududlarida barqaror iqtisodiy faoliyat shakliga aylantirish uchun zarur shart hisoblanadi.

Xulosa

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari qishloq xo‘jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish qishloq aholisining daromadlarini oshirish, bandligini ta’minlash, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni ko‘paytirish hamda mavjud tomorqa va mehnat resurslaridan samarali foydalanishning muhim omillaridan biri ekanligini ko‘rsatdi. Ayniqsa, dehqon va tomorqa xo‘jaliklarining mamlakat qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishidagi salmog‘i yuqoriligi ushbu xo‘jaliklarni iqtisodiy faollikning muhim subyekti sifatida ko‘rishni taqozo etadi. Milliy statistika qo‘mitasining ma’lumotlariga ko‘ra, 2026-yil II choragida dehqon va tomorqa xo‘jaliklarida yetishtirilgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining umumiy hajmi amaldagi narxlarda 166 105,7 mlrd so‘mni tashkil etgan. Tadqiqot davomida davlat tomonidan oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashning asosiy yo‘nalishlari sifatida imtiyozli kreditlash, subsidiyalash, kredit foizlarini kompensatsiya qilish, kooperatsiyani rivojlantirish, zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish va qayta ishlash infratuzilmasini shakllantirish hamda

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

davlat xizmatlarini raqamlashtirish mexanizmlari aniqlandi. Mazkur yo‘nalishlarning birgalikda amalga oshirilishi oilaviy tadbirkorlikning faqat ishlab chiqarish hajmini emas, balki uning iqtisodiy samaradorligi va barqarorligini ham oshirish imkonini beradi. 2025-yil 21-noyabrdagi PF-224-son Farmon bilan agrar sohani davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirishda muhim institutsional o‘zgarishlar belgilandi. Xususan, davlat ko‘magini raqamlashtirish, qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini unifikatsiya qilish va ajratilayotgan mablag‘lar samaradorligini oshirish vazifalari belgilangan. Farmonda 2030-yilgacha qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini bosqichma-bosqich 20 foizga oshirish maqsadi ham belgilangan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, oilaviy tadbirkorlikni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashda kreditning mavjudligi bilan bir qatorda uning manzilliligi, qulayligi va tadbirkorning real ishlab chiqarish imkoniyatlariga mosligi ham muhim ahamiyatga ega. Shu jihatdan 2026-yil 11-sentabrdagi PF-193-son Farmonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va yoshlar tadbirkorligi dasturlarining imtiyozli kredit resurslarini boshqarish vakolatlarini tuman va shahar shtablariga o‘tkazish belgilangan. Shuningdek, Ijtimoiy reyestrga kiritilgan oilalarni kooperatsiyaga jalb qilgan lider tadbirkorlarga har bir jalb qilingan oila uchun 50 mln so‘m hisobida, jami 5 mlrd so‘mgacha garov ta’minotisiz kredit ajratish mexanizmi nazarda tutilgan. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligida oilaviy tadbirkorlikning kelgusidagi rivoji uchun faqat kredit va subsidiya ajratishning o‘zi yetarli emas. Oilaviy xo‘jaliklarni “ishlab chiqarish – saqlash – qayta ishlash – qadoqlash – logistika – sotish” yagona qiymat zanjiriga integratsiya qilish muhim hisoblanadi. Bunday yondashuv mahsulotni xomashyo sifatida sotishdan tayyor mahsulot ishlab chiqarishga o‘tish orqali qo‘shilgan qiymatni oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Barqaror ish o‘rinlarini yaratish va kichik biznesni jadal rivojlantirish orqali aholi daromadlarini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 11-sentabrdagi PF-193-son Farmoni. – Toshkent, 2026.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Agrar sohani davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 21-noyabrdagi PF-224-son Farmoni. – Toshkent, 2025.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Qishloq xo‘jaligini moliyalashtirish va agrar sohani subsidiyalash rejalari ko‘rib chiqildi. – Toshkent, 2025-yil 9-dekabr.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Tomorqa va dehqonchilik yerlarida yuqori daromadli ekinlar yetishtirish bo‘yicha yangi tashabbuslar ilgari surildi. – Toshkent, 2025-yil 30-yanvar.
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Dehqon va tomorqa xo‘jaliklarida yetishtirilgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmi (choraklik). – Toshkent, 2026.
6. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi faoliyatining asosiy ko‘rsatkichlari. – Toshkent: Milliy statistika qo‘mitasi, 2025–2026.
7. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi. Agrar sohani rivojlantirish va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashga oid rasmiy materiallar. – Toshkent, 2025–2026.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Qishloq xo‘jaligi statistikasi bo‘yicha ma’lumotlar bazasi. – Toshkent.
9. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. Oilaviy tadbirkorlik to‘g‘risida. – Toshkent.
10. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida. – Toshkent.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

11. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. Dehqon xo‘jaligi to‘g‘risida. – Toshkent.
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligi va qishloq xo‘jaligini qo‘llab-quvvatlashga oid farmon va qarorlari to‘plami. – Toshkent, 2025–2026.
13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. Qishloq xo‘jaligini moliyalashtirish va agrar sohani subsidiyalash bo‘yicha rasmiy materiallar. – [president.uz](https://president.uz?utm_source=chatgpt.com)
14. O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi – LexUZ. Prezident farmonlari, qarorlari va qonun hujjatlari. – [LexUZ](https://lex.uz?utm_source=chatgpt.com)
15. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining rasmiy statistik ma’lumotlar bazasi – SIAT. – [SIAT statistik ma’lumotlar bazasi](https://siat.stat.uz?utm_source=chatgpt.com)

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.